

revista **n**

narradors i narració

número 03
segona època

solstici d'estiu
2009

narradors i narració

número 03
segona època

solstici d'estiu
2009

Edita:

Associació de narradores i narradors
Museu Etnològic
Pg. De Santa Madrona, s/n
(Montjuïc) 08038 Barcelona

www.anincat.org
anin@anincat.org
revista-n@anincat.org

Direcció:

Anna Gabernet

Consell de redacció:

Helena Cuesta
Xavier Gállego
Blai Senabre
Jaume Viladric

Correcció:

Helena Cuesta
Jaume Viladric

Disseny gràfic:
2nm

Fotografies pàgines 18 i 19:
Marc Virgili

Es permet la difusió dels textos
d'aquesta revista sempre i quan
se'n mencionï la font.

- 02 Sumari
- 03 Editorial
- 04 Tastet de socis:
Martha Escudero
Laura Jardí
- 06 A foc lent
Quedar-se en blanc fent blanc per Jaume Viladric
- 14 La llista bull per Blai Senabre
- 16 Es cou per aquí
Contes Solidaris per Ester Pobeda
- 18 Es cou per allà
Biblioteques sense fronteres per Oriol Toro
V Encuentro de Narradores a l'Escorial per diversos autors
- 24 Açò com m'ho menge? per Sílvia Nebot
- 26 El Correllibres explica...
Llegendes i tradicions de la nit de Sant Joan
per Helena Cuesta
- 29 El Correllibres proposa...
Llibres de «Lo Carriscle» per Esther Subías
- 30 Toc, toc
- 31 Això era i no era
- 32 La cita

editorial

Des de la Revista, una atalaia fenomenal, ens estem qüestionant d'ampliar-la amb col·laboradors i poder especialitzar les tasques de cada redactor. Hi ha projectes nous, idees engrescadores i la feina va augmentant. Tot i que l'assumim i hi ha ganes de fer-la, la disposició no sempre acompanya. Creiem que en gaudiríem més si en fóssim uns quants més. Queda oberta, doncs, la convocatòria. Condicions de treball òptimes: bon ambient de treball, equip competent, responsable i humà, 80% de teletreball, perspectives d'ascens, feina innovadora i creativa (els contacontes ho som molt, oi?) i gairebé professionalització (si en ZP's ens allarga el xec que ens va prometre), públic agraït que valora el producte final i el llegeix.

Però parlant de professionalització, tema altament interessant, volem –més que resoldre qüestions controvertides (això ho deixem per a una tertúlia pendent encara)– marcar una pauta genèrica que ens cohesioni i flexibilitzi. Entre nosaltres hi conviuen narradors professionals i amateurs. A primera vista sembla que hi ha moltes diferències entre les dues maneres de «viure» els contes. Però a nosaltres ens sembla que hi ha més elements en comú que elements que ens separin: compartim un mateix bagatge cultural, unes mateixes fonts, uns locals semblants, i fins i tot un mateix públic. I ens trobem en maratons, tertúlies i organitzem projectes que canalitzen la narració.

Les urgències econòmiques que uns han de cobrir obliguen i marquen una distància. Ho podem redactar en negatiu i serveix igual: l'absència d'urgències econòmiques per cobrir dels altres relaxa i també marca una distància. Són dues maneres d'enfocar la narració i la vida laboral, totes dues respectables i amb multitud de punts a valorar per bé i per mal.

Però sabem que la unió ens fa forts: que hi hagi matisos i tons diferents de colors entre nosaltres està bé; que hi hagi profundes divisions, ens afebleix. Des d'òptiques i necessitats diferents, treballar amb dignitat, seriositat, sense enganys i respectant el grup, és un bon inici per treballar «junts». Mireu si no què fan les empreses per encarar amb millor potencial el mercat: s'uneixen. Ells tenen clar que la unió fa la força. I així ha de ser el nostre col·lectiu: unit. Per cert, algú s'ho ha pensat per unir-se amb nosaltres a la Revista? La Sílvia Nebot ja ho ha fet, engenant la nova secció «Açò com m'ho menge?» Estem segurs que us divertirà molt.

Bon estiu!

tastet de socis

Dues minúscules entrevistes amb idèntiques preguntes que ens presentaran número rere número els socis més antics i els més recents.

Martha Escudero

Com et presentaries en una frase?

Martha Escudero, mexicana, narradora de cuentos.

Vet aquí una vegada... què segueix?

Todo. Estas palabras son como una fórmula mágica que abre caminos infinitos. Al escucharlas, todo lo que estás pensando pasa a otro plano. Se abren las orejas y se dispone el corazón.

Quin personatge de conte t'ha despertat més passions?

Es difícil elegir, pero creo que me quedo con Psique. Me provoca de todo. Hay momentos en que la mataría por ingenua, sin embargo en otros, la admiro. Creo que resume muy bien el ser femenino.

Un lloc insòlit on hagis narrat...

No diría insólito, pero si muy especial: una casa okupa. Un espacio que en resumen era feo, un público que, por decirlo de alguna manera, estaba en su rollo, un ambiente ruidoso y poco acogedor. Y sin embargo, al comenzar la narración, en unos cuantos minutos, todo se había transformado. Fue maravilloso.

Una imatge val més que mil paraules?

Una imagen transmite muchísima información en un lapso muy corto de tiempo. Es como un choque ¡PAM! Las palabras tienen otro ritmo, van entrando poco a poco y a su vez, cada una va sugiriendo una imagen que se forja más allá de lo tangible y que se transforma sin parar.

Un conte impossible d'oblidar...

La Mujer Serpiente, que cuenta el Yoshi.

On seràs d'aquí a 10 minuts?

Preparando un arroz del bosque. Es muy fácil: Cueces el arroz y lo escurres. Mientras, frías cebolla (rallada o picada), bacon y champiñones picados. Sirves el arroz y por encima el sofrito ¡buenísimo!.

On t'imagines que seràs d'aquí a 10 anys?

En una casa con una cocina enorme. En el centro de la cocina hay una gran mesa y desde las ventanas, que también son grandes porque la casa es muy luminosa, se ve el mar

Ens vols dir alguna cosa més?

Algo que en estos últimos tiempos me he de repetir constantemente: no pierdas la esperanza. Contar cuentos no es solo un arte y un oficio, es una manera de vivir, es una labor en pos del rescate de aquello que nos hace humanos. De todo corazón

Laura Jardí

Com et presentaries en una frase?

La Cia. Ambconte crea espectacles de contes inèdits intercalant diferents tècniques artístiques

Vet aquí una vegada... què segueix?

Dos intrèpids aventurers, l'Oscar i la Laura, acompanyats per en Tom, el seu divertit titella, que tenien un somni: obrir la porta de la imaginació a tots aquells que els volguessin escoltar...

Quin personatge de conte t'ha despertat més passions?

Tots aquells personatges que ha creat Michael Ende, per la seva increïble imaginació i possiblement també alguns dels que jo he creat, perquè hi ha una part de mi en tots ells.

Un lloc insòlit on hagi narrat...

En un combinat de circ. Em volia desintegrar, tenia la sensació que jo no pintava res allà; sort que a l'últim moment se'm va ocórrer sortir caminant en vertical (abans em dedicava a l'acrobàcia) i dir que: «el circ és màgic, com també ho són els contes...»

Una imatge val més que mil paraules?

Qualsevol imatge es pot narrar. Però també és cert que una imatge té una força increïble, per això acompanyem molts dels nostres contes amb il·lustracions creades per nosaltres.

Un conte impossible d'oblidar...

Aquells que m'han ensenyat a ser millor persona, com són la recopilació de Jorge Bucay.

On seràs d'aquí a 10 minuts?

Just d'aquí 10 minuts regaré l'hort de casa i després agafaré la bici, per anar a l'estació de tren, agafar el tren i baixar a Bellaterra per anar a l'escola de música El Musical, i intentar no desafinar gaire en la coral.

On t'imagines que seràs d'aquí a 10 anys?

Tenint molts, molts bolos... i algun conte publicat, i treballant encara amb l'Oscar, i sent... MOLT FELIÇ!

Ens vols dir alguna cosa més?

Gràcies per l'oportunitat de donar-nos a conèixer.
Mil gràcies i molta merda a tothom!

a foc lent

Quedar-se en **blanc** fent **blanc**

per Jaume Viladric

Al llarg de la vida vivim múltiples situacions força acolorides. Però n'hi ha unes que pel seu color no haurien de preocupar-nos i en canvi ens arriben a marcar. Són els **blancs**

que patim; des de situacions quotidianes com ara «no em ve al cap aquell nom, si home sí, espera...» o quan se'ns queda una paraula a la punta de la llengua, passant per actors i presentadors, conferenciants i professors, polítics i algunes de les píxies del «Polònia» [per què els hauré aparellat així?] fins a un exemple d'en Gaspar Hernández, locutor de ràdio, que ens explica el seu **blanc**

en una presentació, en el llibre «Silenci» (ed. Destino). I per descomptat, el nostre col·lectiu, nosaltres, els del «cuentu».

Una llambregada visual al panorama de situacions i persones em permet adonar-me d'alguns punts en comú: sempre hi ha present el discurs oral, encabint en una acte comunicatiu públic (els privats, generen poca repercussió i no els tindrè en compte). Es tracta doncs, d'una situació multifactorial que «a priori» costa de controlar en la seva totalitat i que per fer-ho cal poc o molt, un entrenament.

Tot i que l'ofici d'actor té molts punts en comú amb el de narrador sobre aquest tema i és una faceta apassionant, només el tractaré per enriquir els comentaris del text, l'objectiu del qual és doble: oferir l'aplicació de recursos per als narradors en cas de necessitat i obrir un debat sobre aspectes que giren al voltant del tema, per exemple, com hem d'interioritzar un text.

Basat en un estudi de camp d'una mostra de 16 narradors, experimentats i novells, tractaré com els **blancs**

els han influït, quines han estat les reaccions del públic i dels narradors; consells per saber reaccionar; quines són les causes; com hem de fer-nos nostre el text; consells per evitar els **blancs**

i una conclusió. Perquè sembla fàcil, però només ho sap qui hi ha passat, que en un **blanc**

les passes negres.

I què, i què, què va passar?

«Doncs mira, –m'explica l'Elisabet Ulibarri– que un dia el públic em va reclamar el final del conte. Jo amb cara de pa, vaig reaccionar en veure que l'havia acabat oblidant-me el final». Però n'hi va passar un altre que està molt bé: «vaig dir que explicaria el conte en castellà per deferència a una persona i el vaig explicar en català. Ningú va dir res fins al final, com a comentari». Ara fan riure, i segurament en aquell moment també, són unes anècdotes d'aquelles que fan bo d'explicar.

Altres narradors em diuen que han tingut lapsus petits de 2 o

3 segons que han passat com a pauses, obliterats de personatge, de fragments sense importància, dubtes de la següent acció... Gairebé tots hem passat per aquí i no cal donar-ne més importància perquè no afecten la línia de flotació del nostre barco narratiu. Són **blancs**

secundaris, potser en podria dir grisos, i que podem conviure amb ells malgrat la incomoditat que representen. Però...

«Hòstia puta», hòstia puta repetia un cop i un altre a l'escenari l'Arnau Vilardebò quan es va quedar en **blanc**

encara no fa un any. Li va durar 35 minuts. Va recuperar la memòria al camerino i gràcies al fet que no va perdre la calma va poder tornar a l'escenari a acabar l'espectacle. No m'agradaria trobar-me en res de semblant. Crec que és viu de miracle. Això sí que és un quedar-se en **blanc**

amb tots els ets i uts.

I aquí és on tenim un problema que cal mirar de solucionar. Perquè la gamma de **blancs**

preocupants és amplíssima: des de quedar-se en **blanc**

10 segons enmig d'un «silenci sepulcral» (fixeu-vos en l'adjectiu, indicador de com ho vivia la Sílvia Nebot) mentre anava veient que la meitat del seu públic infantil marxava, passant per canviar la contada anunciada per una altra perquè així li mana la memòria al narrador (cas curiós i excepcional, el del Joan), o pel «no en vull ni parlar!» taxatiu, fins al qüestionar-se seriosament de seguir en l'ofici.

La majoria dels narradors sentencien que quedar-se en **blanc**

acostuma a passar més sovint quan un és novell, al principi. Atenció, però, que ningú no se'n refiï ara i es pensi que quan tingui experiència... Això pot passar en qualsevol moment; «alguns actors de teatre –m'apunta la Dolors Vilarasau– han de renunciar a una carrera reconeguda i amb expectatives per problemes memorístics», ergo de **blancs**.

Per cert, la Rat m'explica que les narradores embarassades són més propenses al **blanc**.

Però no em diu el per què. Cultura popular? Potser la natura és sàvia i en aquells moments el cos està per una altra història que per *cuentus*? Alerta, narradores embarassades, advertides esteu.

I què vas fer, tu?

Pregunto àvid mentre escolto l'odissea de la sofrida narradora (viva encara). «Ho vaig verbalitzar rient per treure'n ferro» –confessa la Noemí Caballer, recordant quan s'hi va trobar ara fa 15 anys– «Estic out, vaig dir i el públic va riure perquè no s'esperava aquella sortida». I és que les reaccions davant del fet fatal són diverses també, tan com persones hi ha i de com viu cadascú aquell moment. El moment es viu malament amb tots els matisos que vulgueu: «Em vaig sentir fatal. Em vaig sentir una estafadora. És un pal. Confusa. Tenia pressa per trobar la resposta...» i el clàssic «Tenia ganes de marxar».

I el públic, què?

Partint de la prèvia que el públic nota el **blanc**

greu (si és un **blanc**

secundari ja he assenyalat que es pot reconvertir, no hi insistiré) es posa en funcionament la interacció del públic i del narrador que el resultat immediat pot acabar de bloquejar o de desbloquejar. Vegem-ho: «El públic de Múrcia em deia que ho fes en català, pensant que el canvi de llengua havia provocat el col·lapse, no era el cas –nega en Vilardebò– però el to amb que ho deien mostrava solidaritat i respecte». I la Martha Escudero em comenta que va viure el **blanc**

des del públic. La víctima va disculpar-se i es va retirar. «El públic –diu– va aplaudir carinyosament». Potser caldria veure quina relació hi havia entre el públic i qui es va quedar en **blanc**.

El cas de la Janet acapara les dues possibilitats: quan va venir el **blanc**,

el públic infantil i els seus pares tenien ganes de contes, això els va predisposar i la Janet va reaccionar fent un gir a la contada; en canvi, mesos després davant de nens i els seus mestres d'escola, la canalla s'aixecava i es movia, els mestres els cridaven l'atenció per fer-los seure i «això em va bloquejar més». Suposo que no oblidarà mai de la vida la «lluïta» d'aquells mestres per mantenir quiets els seus alumnes.

El públic doncs, en general, reacciona positivament davant de

l'acceptació del bloqueig. Alguns companys m'ho confirmen:

«Si confesses el **blanc**,

normalment riuen», i la Janet en treu una bona conclusió: «si hi ha un ambient positiu i de proximitat ajuda a recuperar el fil». L'aplaudiment del públic, doncs, en aquell moment és un autèntic bàlsam.

Però, i tu com ho vas poder solucionar?

«Finalment la mucositat es va fer visible [...] Observava l'escena amb equanimitat. Ja havia acceptat la situació. No parlaria durant la clausura de l'acte [...] i finalment no vaig parlar...» ens regala en Gaspar Hernández en el seu llibre, molt il·lustratiu, tant com punyent.

D'entre els narradors, uns em diuen que tiren endavant i segueixen explicant la història amb tot d'informació per fer-la entenedora, d'altres improvisen («li foto morro», m'amolla en Perot) o fins i tot n'hi ha que analitzen en fraccions de segon si l'oblit és important. Si ho és el repesquen amb una regressió temporal. Segurament això serveix per als **blancs**

secundaris. Per als **blancs**

greus tot és més difícil i depèn de molts factors propis del narrador i idiosincràtics de cada contada.

Per al Joan Boher, que diu que sempre li passa (no un simple quedar-se en **blanc**

sinó un **blanc**

absolut) aquest és el seu secret i la seva gràcia perquè precisament «quan no recordo la sessió que havia de fer, recordo la resta de sessions del meu repertori d'una manera nítida i sense cap pudor faig una contada alternativa. És el meu tret distintiu, sense ell el públic més incondicional que tinc m'ho reclamaria perquè ho valoren molt. I m'adverteix que es pot observar com en els meus cartells s'anuncien sempre dues sessions meves».

Per a altres, la solució és diferent. Segons la Noemí Caballer «ser humil i reconèixer l'error, el públic ho agraeix». Ho confirma la Sílvia Nebot em vaig disculpar «És el primer cop i estic nerviosa, vaig dir i [atenció que ho trobo molt bo] davant dels nens em vaig sacsejar tot el cos, com si fos una performance per captar l'atenció de la canalla i evitar que en marxessin més». Confessar la pèrdua, conclouen, acostuma a ser ben rebuda i genera proximitat i complicitat.

I aquí ja tenim un límit. Perquè hi ha narradors que en les seves contades són molt propers al públic i d'altres que es col·loquen molt distants, tant que en recorden els actors de teatre. Per als primers els pot ser fàcil expressar el **blanc**.

Per als segons, confessar el **blanc**

trenca la contada. D'igual manera els passa als actors de teatre de text, «per greus que siguin els **blancs**

s'han de superar assimilats dins de l'obra -em puntualitza la Dolors Vilarasau- si l'actor surt del seu paper esguerra l'obra,

ha de tirar endavant».

És l'Ós Mandrós qui em dóna una clau per entendre-ho millor: «Mira, Jaume —em diu— segons la situació i el moment un decideix què fa, el **blanc**

es pot reconvertir en una pausa, es pot tirar endavant, improvises...» Vull remarcar com expressa la possibilitat que tenim de poder triar en aquest moment difícil. I afegeix més tard «Segons la posició del elements que formen el triangle públic-conte-narrador, tenir un **blanc**,

especialment quan ho expliques, no és greu».

Efectivament, si quan expliqueu contes decidiu mantenir distàncies i feu com si fóssiu un actor, un oblit no s'accepta tan bé com si decidiu escurçar distàncies perquè l'oblit forma part de la persona (com aquelles situacions quotidianes de què parlava al principi) que no té la màscara d'actor i el **blanc**

es pot expressar més fàcilment. I la Martha Escudero afegeix que això també depèn de les històries, «fer regressions temporals en les tradicionals és més difícil que en altres».

En definitiva, i per no acabar com el Gaspar Hernández, us passo alguns consells dels nostres companys per saber reaccionar i evitar que el bloqueig es faci gran, aplicables en la mesura que vosaltres valoreu per a cada moment:

1. **No perdre la calma.** Sembla broma però és veritat. Si perdes la calma us costarà més retrobar el fil. I si no, pregunteu-li al Vilardebò, que és viu perquè no la va perdre.

2. **No dir res** i si es pot:

- a. Reconvertir-ho en una pausa, una regressió temporal...
- b. Tirar endavant amb la narració

3. **Explicar el bloqueig** i si és possible:

- a. Reprendre el conte

b. Començar de nou el conte, la contada...

c. Substituir el conte

d. Sortir del davant del públic i tornar-hi

4. **Viure-ho bé**, o el millor possible. També sembla broma però torna a ser l'Ós Mandrós que em comenta que quan viu el **blanc**

d'un narrador, per empatia pateix si aquest també el pateix, i se'n riu si el narrador ho viu sense problemes.

Arribats fins aquí no em puc deixar de fer una pregunta...

I per què passa, això tan lleig?

Els companys m'aboquen les seves impressions vitals: «Mentre explicava em preguntava si els estava agradant o si s'entien els contes...» Des de la perspectiva dels anys d'ofici, la Sílvia Nebot se'n riu de com li podia preocupar allò. Típic error de principiant; ara sap que «el públic t'ho fa saber i que és inútil preocupar-se'n abans d'hora». En una línia semblant, voler-ho fer massa bé pot provocar l'efecte contrari: «Deixes de ser natural i t'escoltes a tu mateix», m'apunta la Guadalupe Blesa. I aleshores estàs al límit del bloqueig. La Noemí Caballer ho té clar: «la manca de concentració fa que no entris en la història i et pots desdoblar (veure't a tu mateix) mentre l'expliques». Altres diuen que l'esgotament, el cansament també pot provocar problemes de concentració; si aleshores es produeix un soroll inoportú, també podem perdre la narració. Els nervis és un clàssic, que jo l'entenc més com una conseqüència que com una causa tot i que en el seu moment és veritat que fa nosa.

La por és un factor a tenir en compte, la Janet recorda com abans de començar era conscient que tenia por «no em diguis de què, en tenia, era irracional i ridícul tenir-ne» i això la va fer sentir insegura, «vaig començar espantada!» i una cosa du l'altra (com les fitxes de dòmino quan es tomben en cadena) fins arribar al **blanc**.

Però la por, l'hem de veure, crec (com els nervis) conseqüència d'altres factors. La Janet els ha descoberts i ha sabut resoldre'ls. Paral·lelament la por escènica es pot minimitzar amb un treball previ i fent taules.

Però és possiblement, la preparació insuficient dels contes un dels motius que explicaria molts d'altres, que encadenats, acaben en bloqueig. És doncs, un element a controlar «no tenir prou apamats els contes», -em diuen- sobretot al principi quan no es té prou perspectiva per valorar quin rendiment té el treball que ha fet. I aquí el camp per parlar-hi és molt gran. L'aparco.

La llista podria ser més llarga però vull fer un mapa de factors genèrics que us permeti localitzar el motiu personal del **blanc**

i treballar-lo:

Causes del **blanc**

1. Interns

- a. Segons el **narrador**: caràcter, habilitats, capacitats...
- b. Segons el **treball**: formació, lectura, preparació de contades i contes, gestió del temps...

2. Externs

- a. Segons el **local**: sonoritat, adequació espacial, distribució elements, tipus d'activitat...
- b. Segons el **públic**: predisposició, conegut, edat, experimentat...
- c. Segons el **conte o la contada**: relació amb el públic, tècnica, complexitat...

A partir d'aquest quadre (que acceptaré de grat que em feu arribar comentaris que el completin) cadascú pot fer un treball de reflexió per tal de millorar allò que cregui convenient. I és ara que col·loco en l'apartat 1.b. una de les causes que crec més importants del bloqueig, aquella fitxa que en fa tombar d'altres ràpidament: la interiorització deficient del conte.

La Martha Escudero m'adverteix «que no és el mateix interioritzar el conte, que només aprendre-se'l» (remarco el només). És clar, interioritzar-lo passa per «viure'l», ficar-se dins del conte, dins de la seva pell i ambient. És un pas més. Una mica més enllà va en Ferran Martín (un cas excepcional, també) que no entén una altra manera d'explicar els contes: «jo, Jaume, mai em quedaré en **blanc**

si és que no tinc problemes [malalties, vol dir] de memòria. Perquè, no et pots quedar en **blanc**

—rebla més encara— explicant que un cotxe ha estat a punt d'atropellar-te en un pas zebra. I és així com jo explico els contes». Això s'assembla molt allò que em va dir la Martha després del «només», «que és molt bo tenir ganes d'explicar el conte», de manera semblant a aquella situació quotidiana de «és que si no t'ho explico exploto!» I en Ferran va per aquí.

Però cap d'ells m'indica com aconseguir el punt òptim que supera l'aprenentatge del conte i passa a la interiorització, tret d'un comentari ple de raó de la Roser Ros mentre parlàvem de la importància del lèxic en les nostres narracions i com l'hem de cuidar: «en els textos literaris —m'alliçonava deliciosament— cal fer un esforç superior que en els tradicionals per assimilar el lèxic, per no trair l'autor, per no equivocar la filosofia del missatge ni el to. Per això —segua escoltant-la embadocat— aquells contes antics, apresos durant la infància, ben apresos, dels que en diem que hem marmat, amb tota la imaginació i vivència del moment, són els millors interioritzats, i aquests [atenció] no traeixen mai».

I a això tan bonic per on s'hi arriba?

Doncs sembla que hi ha dos camins: per les imatges o per les paraules. A risc d'equivocar-me tinc la impressió que la

tendència és prendre el primer camí i que el segon està mal vist, que és de principiants. La Noemí Caballer és taxativa i amb raó, assenyala «que alguns companys pequen de repetir paraules, agafar-s'hi i esdevenen esclaus de la memòria i aposta per les imatges jo vaig quedar en **blanc**

ara fa 15 anys perquè no entrava en el conte i enlloc d'imatges veia paraules, aleshores, un soroll del públic em va tallar el fil».

És veritat que amb el comentari de la Roser Ros un acaba adonant-se que aquells contes que no traeixen mai és perquè han acabat convertint-se en imatges, segurament en la seva totalitat. Però ella mateixa obre una porta a la possibilitat d'arribar al mateix punt assimilant lèxic (nou i culte, enriquit per escriptors de vàlua reconeguda) que amplia el nostre espectre i el de la nostra narració. I tot i que cal un suplement d'esforç i de treball, és possible.

També igualment, per arribar a assimilar (que inclou interioritzar) un text dramàtic, el que en teatre se'n diu «fer-teu el text» –la Dolors Vilarasau m'aclareix que– l'actor ha fet un treball extensiu, constant i dur fins que se sap tant i tant el text que deixa de tenir sentit per ell mateix i l'actor el pot expressar estant atent a la interpretació. En una paraula: el text deixa de ser un obstacle». Els que veniu del món del teatre segurament que ja ho sabeu, això. I que l'apliqueu en les vostres narracions en la mesura que us sentiu còmodes. Ara fa poc, Nicolàs Buenaventura m'ho corroborava en acabar la seva sessió d'una hora per a adults «jo faig un treball d'escriptura previ per assimilar totes les paraules en un procés llarg i laboriós, i no paro fins que les paraules em surten soles, no les penso. Llavors dalt l'escenari aboco tota la meua energia i atenció en l'ambient i les reaccions del públic; en el text, no cal, surt sol».

I és aquí que jo em pregunto: si els actors són capaços d'aprendre's literalment (totes les paraules, i quan dic totes, vol dir totes) de textos que poden durar dues hores, per què no hem de ser capaços nosaltres amb narracions i sessions més curtes?. Apa, m'agradaria que en diguéssiu la vostra a través de la «llista».

Però tornem al tema, com podem evitar quedar-nos en blanc?

Doncs, els nostres companys molt amablement m'han fet arribar uns quants consells. Una anècdota abans: en Zepol es disculpa per no poder-me ajudar «tot just començo i encara no m'he quedat en **blanc**

–s'excusa i afegeix– mira, he fet tres bolos i tots eren plens d'amistats, que els narro històries pròpies (i prou dominades) i que no m'espanta actuar en públic, per això em trobo còmode i no recordo cap **blanc**.

–i jo que li contesto– No cal parlar-ne més ja m'has ajudat prou. Tu ja saps el que molts altres encara no hem descobert. Gràcies».

Anem per la llista, doncs:

1. Tenir **ganes** d'explicar el conte.
2. Estar totalment **concentrat** en la narració.
3. **Preparar-se** per a la contada: saludar la canalla, els pares, mirar l'espai...
4. Fer exercicis de **relaxació** (i de veu!!!)
5. **Treballar** els contes i les contades amb constància.
6. **Formar-se** (jo vull afegir de la meua collita, i experimentar)
7. Anar a **escoltar** companys amb experiència i solvència.
8. Esforç d'assimilar **lèxic** nou.
9. **Interioritzar** el màxim possible els contes.

I sobretot, sempre que la interiorització sigui correcta...

10. **Gaudir** de la narració. «Perquè com més gaudeixo de la narració –m'apassiona la Janet amb les seves ànsies de créixer– més en gaudeix el públic perquè els ulls em brillen i l'entusiasme surt de dins» i ja sabem que en aquestes circumstàncies tot és més fàcil.

La llista extractada podria quedar així:

1. Treball de **base**: llegir. També sembla una broma, oi? Els escriptors, què penseu que fan cada dia una mica...
2. Treball **continuat**: preparar les contades fins a la interiorització
3. Treball **puntual**: valorar aspectes externs de públic i local a cada contada

Apa, ja gairebé enllesteixo!

Des d'aquí vull agrair les atencions que m'han ofert els companys fent un forat a la seva agenda per atendre'm. Per a tot el col·lectiu, desitjo que aquest llarg i dens article (ha anat creixent molt més del que jo intuïa en un inici però que m'és igual perquè m'ho he passat «pipa» escrivint-lo), us sigui útil en les vostres contades, i que com diu la Janet penseu que «quedar-se en **blanc**

no només és de principiants, un dia vaig anar a veure un grup professional de música que va haver de tocar un cop i un altre una mateixa estrofa fins que el cantant va entrar en l'estrofa que li tocava (havia badat, és clar) es va disculpar i va cantar aparentment sense més complicació. Jo –m'adverteix– vaig veure clar que quedar-se en **blanc**

no és només de principiants i que ningú no és perfecte».

En honor als companys que s'han sincerat amb mi, ara jo ho vull fer jo amb ells: jo també em vaig quedar en **blanc**

ara fa un any en una contada on tot el que podia controlar ho duia controlat. L'inesperat va arribar de la mà del públic. Primera fitxa de dòmino: n'eren molts més dels que m'havia imaginat. Uns 80-90. Segona fitxa: l'escenari tampoc m'acollia: enlloc de ser un petit entarimat i acollidor,

vaig anar a parar a la taula presidencial en un escenari potent. Tercera: parlaments, molta (massa) formalitat... i el meu torn. I vaig començar bé, però algú del públic va fer tard (quarta i última) i tenia reservada la cadira a primera fila. Era l'alcalde. «L'alcalde, tu. I jo què faig ara?» Ara penso que no sé perquè em vaig fer aquesta pregunta, l'alcalde no era més que cap dels presents en aquell moment, però la resposta va ser silenci. I el silenci em va tallar el meu discurs durant uns 10 segons.

Sentia que tothom em mirava però que em miraven de manera diferent. I em vaig bloquejar, i em vaig veure doblat. «Jaume, digues alguna cosa», però el Jaume narrador estava immers en l'oceà del silenci, buscant desesperadament però amb moviments lents i feixucs aquella última idea que havia perdut. Recordo també molta calor en interior del meu cos, com una onada que va començar a l'abdomen. I vaig començar a fer preguntes en veu alta, que jo mateix responia, i que ara i llavors veia que no anaven al cas.

Afortunadament vaig reprendre el fil i tot va esdevenir amb normalitat. Amb tot, encara ara recordo les sensacions que vaig viure i reconec que és un moment desagradable. Per això, Vilardebò, estic convençut que aquell agost en la trobada de joglars vas tornar a néixer. Jo m'hauria mort d'espant i m'haurien recollit en **blanc**,

sí. **Blanc**

i fred com el marbre.

Per concloure, vull prendre les paraules i la força de voluntat de la Janet quan em diu que «qualsevol ensopegada, per grossa que sigui, no ens pot fer perdre l'ofici, si és aquest el que hem decidit tirar endavant. Perquè ni els narradors que admiro més han arribat on són ara del no res, sinó que quan van ensopegar es van aixecar i hi van insistir. Cal perseverar, que ningú neix ensenyat».

A casa meva ho he sentit a dir des que era petit amb dues paraules: si vols aconseguir res, «treballa i esforça't». ■

La llista bull

per Blai Senabre

Sí, tot anava bé, la llista-olla feia **XUP XUP**, a foc lent, com es couen les coses bones. Havíem passat l'assemblea, ens arribaven notícies de publicacions de contes, de pàgines web precioses, benvingudes als nous socis, felicitacions nadalenques i bons desitjos per a l'any nou, el dos mil nou i per a novetat, novetat, la notícia del naixement del segon fill de la Noemí, en Mauro i tot el següent de felicitacions i alabances; i la llista-olla seguia fent **XUP XUP**, i aplegaven més felicitacions, aquesta vegada per l'arribada de la revista a les bústies fins i tot de Sudàfrica, i demandes de contes i respostes adients, i lloances per la contada a Can Brians muntada i coordinada per la incombustible Margarita, i tot un màster per donar-se d'alta a hisenda de la mà de l'Ós Mandrós acompanyat d'alguns trucs compartits, i demandes de llegendes, i presentacions de llibres, i l'obertura d'un nou espai de narració a Granollers...

Sí, tot anava bé, vam passar la Laia amb moolt de fred que vam poder calmar una miqueta gràcies a unes meravelloses bates vermelles que ens van facilitar des de l'organització de les festes. Ara que ho pense, estaria be que algú s'animara a fer un article sobre el vestuari dels narradors.

Sí, tot anava anant be i quasi sense voler, gràcies a un correu reenviat des de «cuentistas», es va originar un debat **supermegainteressant** al voltant de la fiscalitat i, sobre tot, de la pasta, del que hem de cobrar i del mínim que es necessita per a viure del «cuento»; i

es va parlar de preus i de catxets i la Guadalupe va proposar, amb no gaire èxit per cert, que s'engegaren de nou les tertúlies començant per aquest tema, i es van proposar possibles reunions per a tractar-ho i es va parlar de narradors novells i de consagrats, de professionals i amateurs i reflexions molt interessants i... i... a poc a poc es va diluir i va quedar en no res. Ara que ho pense, ningú no s'animarà a fer un document-resum-dossier recollint totes les coses tan interessants que van ixir en el debat?

Sí, tot seguia anant bé? NO! La llista es va tornar boja i va començar a enviar els correus repetits 3, 4, 6... fins a 20 vegades enviava un mateix correu. Sincerament jo crec que li va semblar tant interessant el debat que el webmaster no volia que ningú es quedara sense llegir ni un correu però va ser una bogeria transitòria i tot va tornar al seu lloc.

Sí, ara sí, tot anava bé de nou, arribaven demandes de narradors per a sessions, i agraïments pel suport donat, i invitacions per a espectacles, i demandes internes d'ajuda en recerques, i un altre naixement a l'ANIN, el d'Aitana, la primera filla d'en Blai, i més felicitacions i ànims i poemes i llàgrimes d'alegria del pare, i la creació de grups de «cuentistes» i l'obertura de més espais de narració per a adults i la convocatòria per a un nou projecte d'ANIN: **Terra de Contes** a la **Fira Màgica de Santa Susanna**. I de sobte comencen a sentir-se esclafits dins de la llista-olla i el **XUP XUP** desapareix i tot són crits i es trenquen les vestidures i «donde dije digo digo Diego» i algú buscava oftalmòlegs barats i apareix la crucifixió... QUÈ PASSA? Res, tranquils, no passa res, tot ha sigut un malentès, una interpretació errònia d'una convocatòria que volia ser diferent i graciosa.

Sí, tot torna a anar bé la llista-olla torna a fer **XUP XUP** i arriben demandes de col·laboració d'investigadors, i informació de festivals, i la presentació del RondCat, i reportatges a la ràdio, i s'engeguen programes de ràdio i s'editen llibres de socis i arriben valoracions de bols particulars i més. I més...

Sí, tot va bé, la llista segueix fent **XUP XUP**, a foc lent, com es couen les coses bones. ■

es cou per aquí

Contes Solidaris

per Ester Pobeda

Contes Solidaris és un grup de treball integrat a la Lliga dels Drets dels Pobles* des de l'any 2007. «Fem rodar contes pel món» va ser una de les primeres activitats i pretenia formar en l'art d'explicar contes persones amb esperit voluntari i amb ganes d'utilitzar el conte com a eina d'integració i apropament als altres.

Un cop finalitzat el taller i fer les primeres pràctiques de contacontes, vam establir de trobar-nos un cop al mes amb el desig de trobar activitats i aprendre a utilitzar el conte com a eina de transformació.

Contes per apropar cultures,
contes que ajuden a integrar realitats actuals,
contes per donar la benvinguda a infants vinguts
d'altres llocs,
contes actius per treballar la pau i la convivència,
contes plens de missatges per interactuar i gaudir
de l'enriquiment de les diferents visions que poden
confortar la nova societat que s'està gestant.

Contes de temàtica: Interculturalitat, igualtat de
gènere, drets humans, pau.

A la tardor del 2008 vam iniciar un altre taller per treballar la «resolució de conflictes» i aprofundir en els continguts i els valors de transmissió dels contes.

La feina de contacontes requereix d'hores de preparació i cap de nosaltres és expert en aquest ofici, per això hem format el «grup d'assaig». Ens agradaria oferir una sessió de contes als infants i als adults, però tot just estem a les beceroles de tot aquest desig que ens mou. Altres components del grup treballen en la recerca de temes, en arxius, il·lustracions, formació, suport als projectes de «ciutat i escola», etc.

El voluntariat té una forma innocent de veure les coses, sovint pensem que anem a «salvar el món», i mentre van passant els dies t'adones que aquella màxima admirable que et va fer sortir del cau, tan sols ha servit per fer amics i

gaudir plegats d'estones robades. La veritat és que el món del conte ens fascina, ens enriqueix, ens ajuda a trobar l'excusa per seguir pensant... això: que un dia gràcies a tots els contes que explicarem el món serà un lloc més acollidor i més engrescador i finalment serem feliços i menjarem anissos.

Tots sabem que per acabar en un final de «menjarem anissos», ha d'haver-hi un començament de «Vet aquí que una vegada», seguit d'una presentació dels fets per arribar al nus i després al desenllaç feliç.

Actualment som un grup integrat a la «Lliga», és cert. I aquesta integració es va produir l'any 2007, cert com aquest llum que crema. Però per fer honor a la veritat us haig de dir, que tot, tot, va començar molt abans en un «temps era temps per allà l'any 2001...»

Voluntaris del tercer sector compartíem estones al costat de persones mancades de companyia. Podíem visitar casals d'infants, malalts crònics, disminuïts psíquics, presoners de Can Brians, persones sense sostre o dependents d'alguna substància, residències d'avis, el ventall era ben ampli.

Tots aquests col·lectius agraiïen la nostra visita. Per a ells era com l'arribada d'aire fresc. Per a nosaltres, l'oportunitat de fer alguna cosa per als altres i apaivagar algunes inquietuds internes.

Aquestes eren les circumstàncies però ens mancava alguna cosa per apropar-nos als altres. Com donar la benvinguda? Com omplir aquell temps d'estada? Com parlar de temes en tercera persona per no ferir sentiments? Com fer sense fer?

El petit gest de portar alguna lectura per entretenir va animar a portar contes i de la bona rebuda, va animar a parlar de més contes, a fer tertúlies i debatre rols, i això ens va ajudar a encetar temes per començar converses amb fonament. Tenir un conte a la mà ens va donar força i ens va fer sentir valents. El recurs del conte ens va obrir portes i vam fer una crida informal a aquells contacontes professionals per convidar-los a venir i explicar a canvi de res.

I ho van fer!!

De forma lúdica i gratuïta van venir a la residència d'avis, al taller d'infants nouvinguts dels barris, a la presó de dones, a les campanyes de desarmament i més que ara no recordo.

Per donar sentit a tota aquesta tasca ens vam associar com a «Contes Solidaris» i al cap de 5 anys vam valorar la possibilitat d'ajuntar els nostres esforços amb la gent de la «Lliga dels Drets dels Pobles». Aquesta decisió ens ha dut a fer una mica de giravolt i podríem dir que encara ens estem situant però l'esperit és el mateix:

El conte com a eina d'integració i apropament als altres.

*Lliga dels Drets dels Pobles
Ca l'Estruch, c/ Sant Isidre, 140
Sabadell 08208
www.dretsdelpobles.org
info@dretsdelpobles.org

es cou per allà

Biblioteques sense fronteres

per Oriol Toro

Fotografia: Marc Virgili

«Hi havia una vegada un vaixell que navegava per l'Atlàntic carregat de llibres i de contes, i no exagero si us dic que en duia 7.000! Els nens que havien participat a la campanya de recollida de llibres van ser tan generosos que el pobre vaixell havia de vigilar de no enfonsar-se! Va tenir penes i treballs per arribar a bon port, i fins i tot es va perdre, però, finalment, va arribar a... Nicaragua».

Aquest és un dels contes que expliquen els narradors de la companyia **Vivim del Cuentu**, formada per la Noe, el Pepo, la Bet, l'Oriol, l'Inyaki, la Maria i el Caste. Però aquesta vegada es tracta d'una història real, en què s'explica un projecte solidari molt interessant que conjumina l'amor als contes i als llibres amb la voluntat d'aportar un granet de sorra per millorar la vida d'altres persones en altres latituds. Així doncs, a banda de la feina d'explicar històries que fan per tot el país, els membres del grup dediquen una bona part del seu temps lliure a muntar biblioteques infantils en poblacions sud-americanes mancades de recursos educatius adreçats als més petits. Ja n'han creat dues, una a la població de El Alto, a Bolívia, l'any 2006, i l'altra a Estelí, al nord de Nicaragua, al 2008. Actualment ja estan començant a pensar on faran la següent l'any 2010.

Els de **Vivim del Cuentu** pensen que no és possible la infància si no hi ha contes que eduquen, que fan pensar, que transmeten valors. Amb la col·laboració de molta gent a tra-

vés de la campanya «Un llibre, un euro» –el llibre per engrandir la biblioteca i l'euro per finançar el projecte–, el grup ja ha enviat més de 10.000 llibres en els dos centres que els mateixos narradors han ajudat a condicionar. Una iniciativa que ha fet feliç centenars d'infants bolivians i nicaragüencs, que tenen ara un espai digne i ben proveït on poden estudiar, aprendre i alhora passar-s'ho bé.

«Els **Vivim del Cuentu** van marxar després d'un mes de treball deixant molt més que una biblioteca, deixaven llibres, contes, imaginació, somriures i il·lusions a tots els nens i nenes que des de llavors visiten la biblioteca dia a dia».

Fotografia: Marc Virgili

es cou per allà

Impressions d'alguns dels participants al

V Encuentro de narradores orales a l'Escorial (Febrer 2009)

por Dulce Ramos

Sí, organizar es un marrón de los grandes, pero satisface. Y tiene que ser así, porque visto desde fuera es una pérdida de energía, dinero y tiempo que valen de lo lindo. Pero yo me quedé en shock al ver a todos sentados en el comedor el primer día dije: «ya están aquí». Y como los grandes eventos; tardas en gestarlos, pero luego pasan volando. Algunos me recordarán de naranja, exprimida, dando el máximo, eso sí, para dar el relevo a los valencianos (todo saldrá bien majetes, aunque esperemos que nunca acabe el cuento).

Yo creo que la mesa redonda ha sorprendido gratamente. Narrar es un arte, y además sagrado. Tenemos una función con la sociedad no sólo de entretenimiento. Como dijo Chojin, somos m.c (maestros de ceremonias), «Decimos lo que queremos, como nos da la gana, buscando que la gente nos escuche».

Hay que mimar nuestros espectáculos, ser originales para que exista la variedad y perseverar en este camino.

Yo no me enteré ni de la mitad del encuentro porque estuve de taxista (no veáis como jo..roba).

Menos mal que para descansar del bullicio estaba la sala del silencio. Como si de una haima se tratase, un tecito, música relajante, algún que otro cuento al oído y nana que se escaparon, y vuelta al meollo. Sí, señor. Viva el esfuerzo grupal y vivan los narradores.

CÓMO COCINAR UN ENCUENTRO

Ingredientes:

- Un grupo de narradores flipaos.
- Un pater con un lugar en medio de la naturaleza pero diáfano y precioso.
- Un par de talleres, debates, actividades de animación (la cantidad puede variar, pero es importante hacerlos todos a

la vez para que el cogollo del asunto quede bien formado).
– Una mesa redonda para que la gente no se clave las puntas y debata (esto cocerlo al gusto).

Cómo cocinar:

Antes de disfrutar con el plato se hacen unas 15 reuniones o más en grupos de comisiones. Uno se enfada y desenfada y soluciona marrones, pero es importante crear una buena Asociación (los de Madrid a partir de ahora os echarán una MANO si queréis). Se pone gorrito y cuchara a los cocineros de siempre, los sabios (Boni, Campa y la querida Victoria) así nos aseguramos los tres continentes en uno, y la diversión. Aquí debe quedar claro el amor a la palabra y sus dificultades, el dejarse fluir para encontrar el camino y el respeto a la tradición, como dijo Pablo Amargo.

Hemos dicho que es importante que talleres y debates sean a la vez, por aquello de la tradición y de que no hay más tiempo. Dejar todo esto en cocción por la noche con una «verbena de la palabra» aderezada con mucha magia, canciones de Madrid incluido chotis creativo, sangría, limonada, pelucas, tómbola, regalitos y mucho baile. Y el último día se concluye todo «Henriquezido» como si este fuese el cuento de nunca acabar.

EL CUENTO NO SE ACABA

por Milagros Carrasco Sanz

Lo bueno que tienen los encuentros es, eso, que encuentras: con algo, con alguien. En esta ocasión no iba con la ilusión de reencontrarme con alguien: a quien hacía tiempo que no veía o con quien desde tiempo atrás no compartía la pasión que nos une. Pero sí he ido con la ilusión de reencontrarme con algo: por qué quiero seguir contando cuentos.

Fui sola, con mis cuentos; regresé acompañada, y con más cuentos. Además, he disfrutado enormemente de todo el Encuentro y sus «aledaños»: el paisaje, el recinto, la desconocida compañera de habitación, Carmen (antes del evento, no después).

¿Y del propio Encuentro? Pues quisiera destacar fundamentalmente que la narración oral está viva, y mucho. Como prueba, el estupendo menú de tres magníficos narradores: Victoria, Boni y José Luis (Campa); la acalorada discusión sobre el hoy y el mañana de la narración (esto es un clarísimo signo de su vitalidad, ¿o no?), sin olvidar todas las ideas y proyectos que se oían por aquí y por allá.

¿Y la mesa redonda? Genial (sin adverbios, mira).

Por último, no quiero dejar pasar la oportunidad de compartir una más que grata sorpresa: conocer a José Manuel de Prada Samper. Gracias a personas rigurosas como él, los que queremos seguir en este oficio lo tenemos un poquito más fácil.

por Victoria Gullón

Camino de Barcelona, a la vuelta de Sort, donde habíamos estado en el Festival de Narración Un riu de contes, expresaba a mis compañeras de viaje, que habían organizado el 3º encuentro en Poblet, mi inquietud al recordar cómo, todos ellos, habían sido una piña, y nosotros en Madrid no lo teníamos fácil por ser tantos y tan variopintos y, a siete meses vista, me tranquilizaron diciéndome que siempre se tienen problemas y roces que se van limando y encajando. Las posibles dudas que quedaban en mi mente desaparecieron cuando paramos, y mis sentidos se centraron en un desayuno a la catalana, con alioli incluido, que no permitía pensar sino en yantar.

El tiempo les dio la razón, ya que conseguimos, poco a poco, ir juntos en lo esencial y que el balance final del encuentro fuera más que bueno, aún teniendo en contra la meteorología y la crisis, que también hizo su mella.

Ya en El Escorial, metidos en faena, los grados fueron subiendo rápidamente, en contraste con el paisaje nevado que nos rodeaba y que parecía una postal; cada uno a lo suyo y a la vez en todo.

Entre besos, abrazos y parabienes, se dio inicio a la bienvenida oficial que salió muy variada, incluyendo la primera cocina, a la que luego seguirían otras dos, en la que se mostró una manera de elaborar las historias que, junto a los juegos y divertimentos que siguieron, se consiguió que todo fuera 'in crecento'.

Cuando me desperté a la mañana siguiente, estaba emocionada y orgullosa de sentirme, después de tantos años que hace que voy sin grupo, formando parte, nuevamente, de un equipo. Rápidamente me invadió la inquietud. ¿Que pasará con la mesa redonda sobre otras artes? Habíamos recibido muchas críticas por no incluir en ella el arte de contar. Pero la segunda cocina dejó un magnífico sabor de boca y todo lo tratado en la mesa redonda entró solo y hasta se quedó corto, pues todos querían saber y preguntar más. Los debates y talleres permitieron que nos 'sosegáramos' y aposentáramos tantas emociones, pudiendo así hacer acopio de fuerzas para la fiesta que se nos venía encima. ¡Qué variedad de vestuarios! ¡Cuánto colorido! Magia, actuaciones, canciones que interpretó una soprano de tal variedad que cada uno se sintió identificado con alguna de su tierra, por lejana que fuera. Mucho nos reímos con la verbena de la palabra, con actuaciones castizas, juegos, música y bailes, todo bien regado para que tanto sudar no nos dejara deshidratados. Y, como todo pasa, llegó el tercer día donde seguimos cocinando historias y debatiendo sobre nuestro arte, siendo críticos en este oficio nuestro para encumbrarlo al lugar que se merece, teniendo bien claro que: «SI NO FUERA POR TODOS, NADIE SERIA NADA»

por Légolas Colectivo Escénico

Ni el recelo de algunos narradores, ni las críticas recibidas días antes, ni la nieve que cayó durante todo el viernes empañaron el V Encuentro de Narración Oral. En El Escorial nos juntamos 140 cuentistas venidos de todas partes, cada cual con uno o varios deseos a satisfacer en este encuentro.

Desde las primeras reuniones que tuvo la organización afloró en el ánimo de muchos que en éste encuentro se hablase de la narración oral desde dentro, desde la cocina, y por ello fueron invitados tres cocineros de lo más diversos, cada uno con su manera de guisar y con su recetario propio: Victoria Gullón, Boni Ofogo y José Campanari.

Otro objetivo de la organización era abrir el debate, tal vez para próximos encuentros, sobre el Arte de Narrar. Para cumplir éste objetivo se buscó un marco de referencia, la obra de Carmen Martín Gaité, El cuento de nunca acabar. Y se propuso a artistas de otras disciplinas que compartiesen con nosotros su mirada sobre el arte en su oficio. Alicia Borrachero, Espido Freire, Julio Michel, Pablo Amargo y El Chojin fueron desgranando sobre la mesa su trabajo artesanal y su exigencia artística desde las tablas de un teatro, frente a la cámara de cine, en la soledad de la escritura, en la verdad de un títere, en la tradición de los maestros o en el compromiso social de una letra de Hip-Hop.

Uno de los platos fuertes y hasta ahora nunca antes tratado, tal vez porque estamos faltos de ella, fue la ponencia de Pepe Henríquez sobre la crítica, donde hizo un recorrido por la historia de la crítica teatral en nuestro país y la comparativa con la narración oral.

El encuentro se completó con debates y talleres en pequeños grupos para facilitar la participación.

Escrutadas las evaluaciones la organización pudo corroborar lo que durante el encuentro, en pasillos y corrillos se venía comentando, un éxito. Aunque nunca nieve a gusto de todos el V Encuentro dejó muy buen sabor de boca en la mayoría de los asistentes.

Un montón de ideas de otras artes y de la crítica, para ayudarnos a pensar en dónde estamos y dónde queremos estar. Compartir ilusiones y dificultades en los caminos del Arte.

TROBADES

per Xosemari Carrere

Hi ha una petita història que, quan tot es torna fosc i quan les histories viuen, explica la importància d'una trobada. Una noia volia trobar el lloc més bonic del món per tenir la vida més plena i bonica. Va fer un llarg viatge, va trobar territoris meravellosos i ciutats fantàstiques. Però no va descobrir la bellesa que volia per a la seva vida. Després d'anar per aquí i per allà, va decidir tornar a casa seva, amb el cor trist i l'esperança perduda. Vet aquí, que un bon dia va arribar casualment fins a una casa perduda al bosc. Va trucar i va demanar si hi podia passar la nit. Una noia la va rebre amb gran amabilitat. I aquella nit van passar-la parlant de les seves coses, de la vida i, sobretot, del viatge. I aleshores la jove va entendre on era el lloc que volia trobar des de feia temps.

En definitiva, com a la protagonista de la petita història, jo crec que les trobades han de servir per parlar dels nostres problemes, desitjos i preocupacions. La trobada de narradors i narradores a l'Escorial, va servir, una altra vegada, para retrobar vells amics i fer-ne de nous. Va servir per xerrar informalment fent una cigarreta (molt freda!) de la situació de la narració oral. I a més a més, per fer-nos una mena de mapa general sobre com estem els narradors. Malgrat això, sóc de l'opinió que aquestes trobades encara els manquen alguna cosa més. Hi hauria d'haver més propostes en relació al nostre ofici, en un equilibri més profund entre les propostes «teòriques» i la trobada «informal».

Tot això m'indica que la trobada a l'Escorial no va ser un fracàs sinó el contrari, penso que va servir para tornar amb unes bones sensacions i amb moltes il·lusions per a la propera. I sobretot, amb el convenciment que aquestes trobades són necessàries per descobrir el lloc més bonic que puguem imaginar. Com imaginava la protagonista de la petita història.

por Beatriz Arnau Moliner

(Voyeur de Légolas, Colectivo Escénico)

Acabo de inventar una acepción del término voyeur: «Dícese de la pareja, o incluso hijo o perro de un narrador oral, que dedica su tiempo libre a seguirle por bibliotecas, encuentros, plazas y festivales». Los voyeur, ajenos inicialmente a vuestro mundo, terminamos por volvernos expertos a base de llevaros las maletas, en plan «madre de la Pantoja». No hay crítico más duro de mi pareja que yo misma y nuestra posición de cotillas nos permite tener un pie dentro y uno fuera: comparéis con nosotros los tejemanejes de la profesión; vemos contar a vuestros compañeros una y otra vez y notamos sus días buenos y sus días peores, pero nadie se fija en nosotros...

En El Escorial, seguro que no hubo miradas más objetivas que las de los que fuimos de acompañantes. ¡Qué injusticia que en la ponencia sobre la crítica no hubiera un voyeur en la mesa!

Ya que se habló de cocina, si tuviera que resumir en una palabra el proceso de cocción del encuentro, la palabra sería logro. Por convertir en equipo un conjunto de personas que eran cada una de su padre y de su madre. Por romper el mal fario y la poca confianza en ellos que se respiraba (o al menos eso me llegó en otros espacios, siempre como voyeur).

Los pasillos dicen mucho para un cotilla y los participantes parecían estar en su salsa, sobre todo en la puerta de entrada donde el humo casi hacía de barrera contra el frío. Sin embargo, se convirtió tanto en el foco de conversaciones, críticas, chascarrillos, que a una casi le entraban ganas de recaer (después de varios años de abstinencia nicotínica).

Como voyeur, valieron la pena la nieve, las reuniones hasta tarde, los nervios... Y ahora los del equipo hasta se echan de menos.

por Alberto Sebastián

Yo ya sé que los narradores no somos las personas más pragmáticas del mundo. Yo tampoco lo soy. Nos gusta encontrarnos, hablar de nuestras cosas, abrazar a los más cercanos, conocer a compañeros nuevos, charlar y compartir risas y cervezas. Eso se nos da muy bien. Pero si preguntamos a cualquiera de los que asistimos al encuentro del Escorial, que tanto trabajo costó realizar a los colegas de Madrid, qué hemos sacado en claro del mismo la respuesta podría ser... ehhhh... me lo pasé muy bien.

Es cierto que yo extraje conclusiones muy valiosas de la mesa redonda que profesionales de otros campos artísticos nos ofrecieron. Es cierto que disfruté del taller al que asistí, que me encantó escuchar cómo «cocinan» Victoria, Boni y Campa..., pero también es verdad que siempre tengo la sensación de que estos encuentros deberían servir para que tratásemos temas que sólo a nosotros nos competen. Cuestiones quizá más «técnicas», aunque con menos atractivo. Cosas referentes a circuitos, fiscalidad, cachés... No sé. Comprendo que no es fácil, pero desde aquí aprovecho para lanzar una humilde propuesta.

Podríamos intentar que cada encuentro futuro tuviera un tema. Tratar cada año de profundizar en una cuestión, en lugar de picotear en cuatro o cinco. Organizar un encuentro para 150 personas conlleva un trabajo ingente, como bien sabéis los que lo habéis hecho, y si bien soy el primero que disfruta encontrándose con gente querida sin más, creo que deberíamos rentabilizar más todo ese esfuerzo. Sin que falten la cerveza y el baile, claro. ■

Açò com m'ho menge?

Amb un gin-tònic!

(EL CAS DE LA CONTA CONTES RESSUCITADA)

per Silvia Nebot

Quan aquella senyora em va trucar per demanar-me si li podia fer una sessió de contes per a l'aniversari de la seva filla he de confessar que, de bones a primeres, em vaig emocionar. Què bonic, vaig pensar, que en aquest món tan material encara quedin uns pares romàntics disposats a regalar a la seva filla (consumista en potència com gairebé tots els infants) una cosa tan intangible físicament com una sessió de contes.

El fet que aquella mare semblés sortida d'un catàleg de moda «superfashion-ultrachic» i que tots els seus imberbes descendents anessin a una escola exclusiva de Barcelona no em va fer sospitar res. Rics però no rucs, vaig pensar. Perquè si trien aquests tipus de regals per als seus fills, darrere hi ha una gent sensible i delicada. I amb aquest pensament positiu em vaig quedar.

El mateix dia de la festa, la mare em va trucar i em va preguntar: «¿Te vestiràs de pallaso?» Glups. No. Jo no m'hi vesteixo mai, de pallaso. No és el meu estil. Sols em vestiria de pallaso per explicar contes de pallasos, però no era el cas. Portava preparats tres contes tots ells molt diferents, i no em podia anar disfressant ara d'una cosa ara d'una altra. La meua veu i gestualitat és la disfressa i l'escenari alhora, vaig respondre-li. Ah. Va dir-me ella secament. Ui, ui, ui... La sang se'm va començar a coagular i a circular a trompicons per

dins les meves venes (aquesta és la descripció exacte del que sento quan el sisè sentit m'avisa que alguna cosa s'està torçant). Però ara ja no hi podia fer res. Endavant, Sílvia, que segur que te'n sortiràs com te n'has sortit d'altres. L'experiència no serveix només per col·leccionar arrugues i canes, oi?

El dia D vaig acudir a la cita. Tot i prendre'm doble ració d'aspirines per ajudar a la meua sang a descoagular-se, la seguia sentint com milions de micropilotetes per dins meu. Pensa en una altra cosa, em vaig dir abans de trucar a la porta. Pensa en el nens...

«¿Tu quién eres?» Em va espetar una nena amb una gran llaçada vermella recollint-li el cabell. Jo sóc la conta-contes, vaig respondre tota jovial. Bah! Va fer la nena, i em va deixar plantada allà mateix. La mare va aparèixer de seguida i va dir: «Está muy nerviosa hoy, cómo es su día». Bé, així que aquell pet pedant era la tendre criatura que complia anys. Quina monada. La mare em va fer passar i em va oferir alguna cosa per veure. Aigua, li vaig dir, perquè si demanés un gin-tònic (que era el que en aquell moment m'hauria agradat prendre) faria molt mal paper.

Per si no m'havia quedat clar a l'entrada, la nena homenatjada es va tornar a acostar cap a mi quan m'estava bevent el got d'aigua i em va dir: a mi no me gustan los cuentos. Dos a zero. «Bueno, pues a ti no te los contaré, tranquila. Se los contaré a los demás. A mi tampoco me gustan», va dir un altre nen amb el cap rapat i cara de pocs amics. «Tranquilo, tu también puedes irte mientras los cuento».

El gin-tònic, vull el gin-tònic, suplicava el meu subconscient... Què covard que sóc!

Finalment el rellotge va assenyalar les sis en punt, l'hora concertada. Em vaig situar a l'improvisat escenari, que era una cadira i tot de coixins al seu voltant, en un raconet del menjador i vaig començar. Necessitava la millor artilleria, la més pesada, i vaig triar el conte més impactant que tinc, aquell que sempre surt bé, passi el que passi. Ei, sembla que això funciona. Els nens estan callats i asseguts al meu voltant. I ningú m'ha escopit! Calla, que encara que ho salvarem, això!

Però, cap a la meitat d'aquell primer conte vaig començar a sentir un murmuri que cada cop es feia més gran. Els pares i mares dels nens. Si fa no fa uns quinze adults. Tots ells guapíssims, tots ells molt elegants i, sobretot, tots ells «pijús-màximus» fins a la medul·la. Xerrant i xerrant com a descoberts a l'altra banda del mateix menjador. No ho puc entendre. Els hi estic explicant un conte als seus fills. No el volen escoltar? I si sóc una depravada i els hi explico contes sobre assassinats múltiples i esbudellaments sagnants, eh? ¡Que tinc la ment dels vostres fills a les meves mans! És que no us importa? Això deixant de banda la mala educació que per mi suposa el fet d'estar parlant mentre una persona prova de fer un petit espectacle.

Tenia ganes de plorar. El conte, per sort, sortia sol. Ja se sap el camí. És un conte molt traçut i que sempre fa un bon paper.

Al cap de pocs segons, la cridòria dels progenitors era tan gran que no em sentia ni jo mateixa. I avergonyida pel sol fet d'haver de fer-ho, els vaig haver de cridar l'atenció. Shhhht! Vaig fer. «Ui, sí, perdona, perdona». Quin «perdona» més fals. Allò era tres segons de silenci, ni un més. I efectivament així va ser. Ara ja no volia un gin-tònic. Ara preferia que la terra se'm tragués i que em portés directament a casa.

La xerrameca seguia, i quan em preparava per un segon «Shhhht!», la nena de l'aniversari, es va girar i amb la mateixa insolència i mala baba amb que m'havia tractat a mi pocs minuts abans, va escridassar a tota la colla d'adults:

«¡Callaros!» Ai, però... ara que me la miro bé, que bufona que és aquesta nena. Els altres menuts es van sentir envalentonats amb la reacció de la petita i ara un, ara l'altre, per rigorós torn, manaven callar els pares. Els adults no feien gaire cas perquè... com han de fer cas al criteri d'uns marrecs, oi?

Així les coses vaig acabar el primer conte. «Cuéntanos otro cuento». Ah! Sí!... Les paraules màgiques! Cuéntanos otro cuento... pero ¿no creéis que aquí hay demasiado ruido? Además el siguiente cuento que tengo preparado necesita mucho silencio para apreciarlo bien. ¿Queréis que os lo cuente en otro sitio? No, va respondre la nena reina de la casa, i va mirar a tots els altres nens i nenes convidats i els hi va dir: «¡Los padres que se vayan a la cocina! ¡Vale! Van respondre tots alhora. I tal qual com una orde de nans i abans que jo pogués reaccionar, es van aixecar tots, van agafar els seus pares dels braços i els van portar cap a la cuina. Per a mi que m'ho mirava des del meu raconet, veure les cares amb què reaccionaven aquells adults era una mica còmic. Però què us passa, ara? preguntaven els pares. Que no cal·leu i volem escoltar els contes, van respondre aquelles pucetes rebels.

Resurrecció. Jo no sóc creient. Gens ni mica. Però noi... jo en aquell moment vaig sentir una resurrecció. També vaig sentir la força de la rebel·lió. Em vaig oblidar de la meva sang i del gin-tònic. I també em vaig oblidar de l'estatus i la supèrbia d'aquells menuts que aleshores sols eren nens. Tendres infants embadalits escoltant contes.

Durant la resta de la sessió els pares no van sortir de la cuina. Menteixo. Van sortir dues mares que molt discretament, van seure al sofà i no van dir ni piu. Només miraven i escoltaven.

Quan vaig acabar van aplaudir, em van petonejar i em van abraçar i, com en el fons em va la marxa, fins i tot em vaig atrevir a preguntar com havia anat allò als dos subjectes que m'havien dit que no els hi agradaven els contes. «Me han gustado mucho», va dir el cap-rapat. «A mi más el segundo i el tercero», va dir la nena. Uf! Que bé. Em vaig posar l'abric, la mare de l'homenatjada va sortir de la cuina, em va pagar i em va dir: Ha sido un éxito. Bé, tot són criteris.

Mentre sortia per la porta, veia les cares contrariades de la resta de pares i mares apinyats a la cuina i sortint d'ella com d'una cel·la de càstig. Probablement cap d'aquells pares ressentits no es plantejarà tornar-me a contractar mai. Tant me fa... aquella tarda jo vaig ressuscitar (i no una, sinó dues vegades!) i això és una experiència molt més vital, no trobeu?

El correllibres

En aquesta nova època de la revista N el projecte Correllibres, el més literari dels nostres projectes, serà l'encarregat d'oferir-nos la secció de llibres.

Com funciona el Correllibres?

El Correllibres és un projecte que té com a objectiu dinamitzar la biblioteca de l'ANIN. Si voleu consultar un llibre de la biblioteca heu d'enviar un correu electrònic a correllibres@anincat.org

El Correllibres us dirà quin soci té el llibre que voleu i com el podeu contactar perquè us el passi. Un cop tingueu el llibre entre les vostres mans us el podreu quedar tot el temps que vulgueu o fins que algú altre el demani.

D'aquesta manera aconseguim que la biblioteca de l'ANIN estigui físicament a les biblioteques particulars dels socis i que aquests puguin consultar els llibres tot el temps que necessitin.

On trobareu el catàleg de la biblioteca de l'ANIN?

Al web de l'associació: www.anincat.org

El correllibres explica...

Rituales y leyendas entorno al solsticio de San Juan

por Helena Cuesta

Nuestra revista tiene dos números anuales que, como sabéis, coinciden aproximadamente con los solsticios. Por eso, se nos ocurrió hablar del solsticio de verano, el que corresponde a la salida de este número, orígenes en torno al mismo, leyendas, rituales, dichos y chascarrillos... y también, por qué no, algunas recetas que sin duda os desvelarán el rostro de vuestro amado u amada y conseguirán atraeros buenos augurios para los próximos meses. ¿Qué llegamos tarde? Bueno, siempre podéis guardar bajo la almohada o entre vuestros libros más queridos este número de la Revista N y echar mano de ella la próxima **nit de Sant Joan**.

Juanes hay muchos, pero el Juan que nos ocupa es el Bautista, el hijo de Isabel, la prima de la Virgen. Según cuenta el Evangelio de San Lucas, el padre del Bautista no se creía que su mujer estaba en cinta, más bien dudaba de que eso fuera posible, así que como castigo durante todo el embarazo de su mujer perdió la voz y no la recuperó hasta el día del nacimiento de Juan (la noche el 24 de junio), justo tal y como le predijo el ángel Gabriel que pasaría. Eso sí, ese día estaba tan contento con el doble acontecimiento que encendió hogueras por todas partes para anunciar a todos los vecinos y amigos la doble noticia.

Pero la celebración de la noche de San Juan es anterior al cristianismo, hay antecedentes en la celebración celta de Beltaine, en honor al dios Belenos. Durante el Beltaine se encendían hogueras

y los jóvenes más arriesgados saltaban por encima ayudados con largas pértigas. Los druidas purificaban al ganado haciéndolo atravesar las llamas y rogaban a los dioses para que el año fuera fructífero.

Los griegos hacían lo propio, pero en este caso en honor del dios Apolo, y los romanos a favor de Minerva. Ya en la antigüedad junto a los rituales de fuego existía la creencia de que las hierbas recogidas durante esos días tenían propiedades extraordinarias.

Hay algo en esa noche que hace que el componente festivo y mágico esté presente en muchos lugares del mundo, en **Brasil** se celebra por esas fechas, del 13 al 29 de junio, unas fiestas vinculadas a las cosechas en las que se baila, se comen platos tradicionales y se organizan danzas alrededor de hogueras crepitantes.

En **Chile** la tradición de la noche de San Juan se relaciona con el Diablo y el folklore sugiere que durante esa fecha su presencia es más patente que en cualquier otro momento

del año, así que es el momento ideal para ciertos actos de brujería. Por ejemplo, se dice que colocar una patata debajo de la cama durante esa noche permite utilizarla posteriormente como oráculo.

En **Argentina** la noche de San Juan se celebra el 21 de junio y también se encienden fogatas en torno a las cuales se cocinan batatas o boniatos.

En España se celebra en muchos lugares y de distintas maneras, por ejemplo en la localidad de **Icod de los Vinos**, en **Tenerife**, se elaboran los «hachitos», unas teas ardientes de dos o tres metros de altura decoradas con ramas, flores y cintas que los vecinos bajan desde lo alto de La Vega hasta el Amparo, cuando cae la noche.

Y en **San Pedro Manrique**, en **Soria**, lo suyo es el «paso del fuego» los más valientes cruzan descalzos las brasas de la hoguera, ya sean hombres o mujeres, solos o llevando a otro sobre los hombros. El secreto para no quemarte, afirman, es pisar con mucha fuerza.

En **Galicia** se celebra el **San Xoán** y se dice: En «San Xoán meigas e bruxas fuxirán». También se considera buena suerte saltar una hoguera esa noche y recibir las olas para aumentar la fertilidad. Se recogen plantas aromáticas a las que se atribuyen propiedades terapéuticas y se cuenta que acostarse con un manojito de hierbas de San Juan facilita que sueñes con la identidad de tu futura pareja.

En la Costa de Levante son muy conocidas **las hogueras de Sant Joan** en **Alicante** que se elaboran en madera y cartón y se exponen días antes para que todo el mundo las contemple, hasta que a las 12.00 h de la noche del 24 de junio se inicia la «cremà».

Por toda **Cataluña** se celebra la **nit de Sant Joan** y se montan hogueras donde se queman los muebles viejos y, ya de paso, todo lo malo que ha pasado durante el año. Además «Qui encén foc per Sant Joan no es crema en tot l'any». Se montan verbenas y se come la famosa «coca de llardons».

El fuego es un elemento importante en San Juan, pero también lo es el agua, como ritual purificador y de fertilidad. Y las velas como elemento mágico y simbólico.

Hay rituales de todo tipo, pero todos se basan más o menos en el uso de la luz de las velas, de distintos colores rojo, verde, blanco, negro para representar la pureza, el amor, la salud, y lo negativo: la muerte, la enfermedad... En la mayoría de los casos se trata de quemar lo malo que nos han pasado durante el año y, por otro lado, expresar nuestros deseos para los próximos meses. Lo suyo es que las velas se consuman por sí solas y que cuando se hayan consumido la luz del día haya vencido, una vez más, a las tinieblas.

Y esperemos que no se cumpla aquello de «**Qui riu per Sant Joan, plora per Nadal**».

ALGUNES WEBS SOBRE EL TEMA

http://www.galespa.com.ar/festa_de_san_xoan.htm

<http://www.webtenerife.com>

<http://lafura.cat/suplements/arxiu/ARXIUS/FOC/DOSSI3.HTM>

<http://www.celtiberia.net/>

El correllibres proposa...

Els llibres de “Lo Carriscle”

per Esther Subías

Catallops, de Joan Ordi, il·lustrat per Cinta Ramos

Un dia amb l'Àssua, d'Eva Lluvich, il·lustrat per Vanessa Freixa.

Els vàrem conèixer en la Segona Trobada Internacional de Narradors Orals al Pirineu del 2008. Allí, a Sort, vam tenir el plaer de rebre, de les mans dels seus editors, uns magnífics exemplars de dos contes narrats en pallarès, dues edicions fruit de la col·laboració desinteressada d'un grup de persones molt implicades en la defensa del parlar pallarès, i que han creat la col·lecció «Cambuleta».

Són contes destinats als més joves de la família, que tots podem gaudir, i que han estat escrits en un dialecte en el qual les paraules sonen a terra i a arrels –en el més ampli sentit– i d'una forma en què expressen una reivindicació i un homenatge al saber més profund de la gent. Estan il·lustrats amb els colors d'aquella meravellosa comarca i amb les línies dels costums, del quotidià. Vénen acompanyats, com no podia ser d'una altra manera, d'exquisides guies de lectura, de glossaris i d'ajuts fonètics. I cada una de les edicions està culminada pels sons d'una narració enquadrada en la música pallaresa, que ens arriba en un CD encartat.

El Manelet –en **Catallops**– i l'Àssua protagonitzen aquests relats plens de paraules com ara catxapó (conill xic), trumfa (patata), xiulit (xiulet), gisca (aire molt fred), maití (matí) i tantes altres que s'entremesclen i enreden en els relats.

Tenim notícia del naixement del tercer exemplar de la col·lecció: **Lo padrí James. Camí de la llibertat** i augurem un gran plaer en obrir les pàgines d'aquesta nova publicació, en observar els seus prometedors dibuixos i en escoltar la música i la veu narrada; un conjunt que ens farà penetrar novament en la història d'aquesta bella terra.

toc-toc, toc-toc

Ho sabíem.

N'estàvem segurs.

Mica en mica i poc a poc, la participació va creixent.

És un moviment lent, quasi imperceptible, però constant.

Però ja ho veieu... encara en volem més.

I és que som insaciables i no ens hi conformem!!

Així que us encoratgem que participeu encara més

en aquestes pàgines, que ens feu servir d'altaveu

d'inquietuds i de propostes, de desitjos i de bogeries.

Com més serem, més riurem!

tic-tac, tic-tac

...però a què espereu?

Això era i no era

S'estany pudent

Joan Castelló Guasch.
Rondaies de Formentera
Institut d'Estudis Eivissencs.
Eivissa.
1994 (adaptació)

A banda de tramuntana de Formentera, al costat del port de La Savina hi ha un estany, curiós, tocant a mar, tancat, que fa una pudor insuportable. Ho és tant que no hi ha masos al seu voltant. Però no sempre ha estat així.

Conten que fa moltíssims anys aquest lloc no era un estany, sinó una hisenda de terres riques de conreu, presidides per un gran mas on vivien una vídua i les seves dues filles, molt envejoses.

Contrari al costum, la mare quan va morir no va deixar hereva la gran, la pubilla, sinó que va repartir per igual les terres entre totes dues filles. Això no li va agradar gens ni mica a la gran, però tampoc a la petita, ja que totes dues s'havien fet la idea que cadascuna seria l'hereva única.

Així és que cada dos per tres hi havia discussions, baralles, crits entre les germanes. Si una cridava, l'altra encara més, si una era envejosa, l'altra la guanyava. Veureu, doncs, que un dia l'empipada era més encesa que mai, i la petita li va dir a la gran:

–Mala fi acabis fent... i les teves terres, també.

–El que tu desitges, que ho tinguis també –li va contestar la gran.

I ho van dir amb tant de sentiment i ràbia, que diuen que alguna cosa va passar, aquell dia. L'endemà a punta d'alba hi va haver un cop de mar, que va fer unes onades mai vistes a l'illa, i ho va negar tot: terres, casa... germanes, i... tota la seva mala enveja i odi.

I així va ser com les aigües netes i de color turquesa que donen fama a Formentera, no van poder suportar l'odi que expulsaven les germanes cada dia, mortes a sota l'aigua dins de ca seva, i es van podrir.

Testimoni d'això, en són els formenterencs vells, que diuen que al bell mig del llac, en dies de calma es pot veure el fons de l'estany i les ruïnes de la casa, sobretot una columna de paret mestra que gairebé arriba dalt de tot.

revista n

La cita

Antes, las palabras la habían hecho sentirse como una inútil, pero ahora, experimentaba una innata sensación de poder. Ocurría cada vez que descifraba una nueva palabra o construía una frase.

Era una niña.

En la Alemania nazi.

Qué apropiado que descubriera el poder de las palabras.

La ladrona de libros

Markus Zusak

